

ماهیت پلورالیسم و تکثرگرایی سیاسی / تناسب دموکراسی و پلورالیسم

موارد گونه‌گون و بسیار هستند که در قالب پلورالیسم به جامعه ارائه می‌شوند که مهمترین آنها بدین شرح هستند...

خبرگزاری مهر - موارد گونه‌گون و بسیار هستند که در قالب پلورالیسم به جامعه ارائه می‌شوند که مهمترین آنها بدین شرح هستند: نخست احزاب سیاسی مستقل از دولت و حکومت، دوم احزاب و تشکیلات فمینیستی مستقل از دولت و حکومت، سوم مطبوعات آزاد و مستقل از دولت و حکومت، چهارم NGO و تشکیلات حقوق بشری مستقل از دولت و حکومت، پنجم احزاب و تشکیلات سبز حامی محیط زیست مستقل از دولت و حکومت و ششم اتحادیه‌ها و سندیکاهای کارگری مستقل از دولت و حکومت. پلورالیسم چیست؟ آیا پلورالیسم مکتب است؟ آیا پلورالیسم ایدئولوژی است؟ تناسب پلورالیسم با دموکراسی چیست؟ تاریخ پلورالیسم به چه زمانی بر می‌گردد؟

پلورالیسم را به صورت موجز و بسیار فنی کثرت‌گرایی و ارائه کثرت‌گرایی تعریف می‌کنند، اما همین طور که اشاره شد این تعریف موجز است و بسیار فنی و این تعریف توانایی حمل مفهوم پلورالیسم را برای بخش حداکثری جامعه ندارد و فقط می‌تواند تا حدودی پاسخی به خواسته‌های روشنفکران باشد. باید توجه داشت نظام‌های سیاسی توسط سیاستمداران رهبری و اداره می‌شوند اما توده‌های مردم هستند که نظام‌های سیاسی را بر دوش حمل می‌کنند. پس روشنفکران باید آگاه باشند که بیشتر چه طبقات و گروه‌هایی از جامعه را مد نظر داشته باشند.

اکنون باید پرسشی دیگر در این راستا ارائه کرد که تکثیرگرایی چیست؟ تکثیرگرایی به معنای ترویج و تکثیر احزاب و مطبوعات و نهادها و انجمنها و اتحادیه‌ها و تشکلهای سیاسی و غیرسیاسی با عقاید و سلیق متفاوت در جامعه است. اکنون این پرسش مطرح می‌شود تکثیر این گونه‌گونی در جامعه برای چیست؟ این تکثیر و گونه‌گونی معنا نمی‌یابد مگر که این تکثیر آزاد بوده و مستقل از دولت و حکومت باشد. آنگاه که تکثیر پلورالیستی در نهاد جامعه شکل گیرد احزاب مستقل با دولت و گروه صاحب قدرت به رقابت خواهند پرداخت و دولت و برنامه‌های دولت را به چالش خواهند گرفت و چون همیشه رقیب و یا رقیبان قدرتمندی در برابر دولت قرار دارند و در پی فرصتی هستند تا قدرت را از چنگ زمامدار و حزب و گروه صاحب قدرت برابند پس دولت و رئیس دولت و حزب صاحب قدرت بسیار از رفتار و گفتار خود مراقبت خواهند کرد. بر همین اساس دولت همیشه در تلاش خواهد بود بهترین و بیشترین دستاوردهای چشم‌گیر و چشم‌نواز را به دست آورد و از حداقلی اندک بیلان منفی برخوردار باشد. اما اگر رقابت و نظارت پلورالیستی در میان نباشد نتایج سیاستها برای دولت چندان اهمیتی نخواهد داشت و بار بیلان منفی را همیشه به گردن این و آن خواهد گذاشت.

همچنین در قالب پلورالیسم مطبوعات و نهادهای مدنی مستقل از دولت و حکومت نقش نظارتی دوگانه خواهند داشت. این دست از مطبوعات و نهادهای مستقل از یک جانب بر کار و برنامه‌های دولت و تشکیلات قدرت نظارت خواهند داشت و ضعف و کاستی‌ها و حتی نقاط قوت دولت و تشکلات قدرت را به جامعه و به خصوص به روشنفکران منتقل خواهند کرد و از جانبی دیگر نیازها و کاستی‌های جامعه و به خصوص نیازها و کاستی‌های لایه‌های زیرین اجتماع و به خصوص تر نیازها و خواسته‌های روشنفکران را به دولت و تشکیلات قدرت انتقال خواهند داد.

بر همین اساس کثرت‌گرایی پلورالیستی است که سندیکاها و اتحادیه‌های کارگری مستقل از دولت و حکومت به عنوان اهرم‌های حمایتی و فشار جانب دار حقوق کارگران هستند و مانع استثمار کارگران توسط دولت و تشکیلات قدرت و کارفرمایان خواهند شد. پس اگر ما به همین سه رابطه‌ای که احزاب و مطبوعات و نهادهای مدنی و اتحادیه‌های کارگری با تشکیلات قدرت دارند نیک بنگریم قدرت دولت و حکومت تعدیل شده و جامعه باز ظهور خواهد کرد، چون که جامعه باز به دست نخواهد آمد مگر اینکه قدرت سیاسی در جامعه تعدیل شود. دولت محدود دولت جامعه باز است. پس پلورالیسم ماهیت جامعه باز است.

در اصل پلورالیسم ماهیت جوامع باز امروزی است که تشکیلات قدرت بسیار گونه‌گون و گسترده هستند. وضعیت نظام‌های باز کنونی ایجاب می‌کند تا روشی تحت عنوان پلورالیسم در نهاد جوامع باز شکل گیرد که عامل مهار قدرت و زنده نگاه داشتن جامعه باز باشد. مطمئناً جوامع باز باستان که دارای وسعت و جمعیت و دولت محدود بودند نیازی به روشی با عنوان پلورالیسم نداشتند. اما جوامع بازی که از وسعت آنها بگذریم دارای چند میلیون یا چند ده میلیون یا چند صد میلیون جمعیت هستند برای زنده نگاه داشتن خود و برای مهار افراد و گروه‌های دیکتاتور صفت قطعاً نیازمند روش پلورالیسم هستند.

پلورالیسم هرچند در قالب ایسم طرح و ارائه می‌شود اما مکتب نیست بلکه ماهیت مکتبهای باز است. اگر پلورالیسم درون یک مکتب

که ارائه کننده جامعه باز است لحاظ نشود آن مکتب قابلیت و توانایی حمل مفهوم جامعه باز را نخواهد داشت و جامعه‌ای که ارائه می‌کند هرچند دارای نام و عنوان باز هم باشد اما در عمل و در وقت اجراء بسیار و لنگار خواهد بود و تکلیف احزاب و نهادها و تشکیلات بسیار نامشخص است و به طور قطع وقتی که تکلیف احزاب و نهادها و تشکیلات در یک جامعه نامشخص باشد جامعه دچار بحران و آشفتگی شدید اجتماعی و سیاسی خواهد شد و به طور قطع در پایان به باتلاق دیکتاتوری و حتی به باتلاق دیکتاتوری توتالیتر فرو خواهد گشت.

پلورالیسم هرچند تکثیر و گونه‌گونی احزاب و مطبوعات و نهادهای مدنی را برای هدف و اهدافی در جامعه نهادینه می‌سازد اما ایدئولوژی نیست بلکه پلورالیسم ماهیت ایدئولوژی‌های باز است. یک روشنفکر و یک سیاست‌مدار و یک آوانگارد مردم را به جانب پلورالیسم فرا نمی‌خواند بلکه مردم را به جانب جامعه باز و دموکراسی فرا می‌خواند. از آنجایی که پلورالیسم نه مکتب است و نه ایدئولوژی به خودی خود عامل جلب و توجه مردم نخواهد بود. اما از آنجایی که پلورالیسم ماهیت مکتب و ایدئولوژی‌های جامعه باز و دموکراسی است بسیار مهم خواهد بود. قابل ذکر است که هرچند دموکراسی دارای تاریخی کهن و به درازای تاریخ شهر است، اما پلورالیسم پدیده‌ای نوین در جهان سیاست است که شاید تاریخ آن از یک سده تجاوز نکند.

به صورت مشخص و تفکیک شده پلورالیسم چه چیزهایی به یک جامعه می‌دهد تا جامعه به عنوان جامعه باز نائل می‌آید و دموکراسی در آن جامعه متجلی می‌شود؟ موارد گونه‌گون و بسیار هستند که در قالب پلورالیسم به جامعه ارائه می‌شوند که مهم‌ترین آنها بدین شرح هستند: نخست احزاب سیاسی مستقل از دولت و حکومت. دوم احزاب و تشکیلات فمینیستی مستقل از دولت و حکومت. سوم مطبوعات آزاد و مستقل از دولت و حکومت. چهارم NGO و تشکیلات حقوق بشری مستقل از دولت و حکومت. پنجم احزاب و تشکیلات سبز حامی محیط زیست مستقل از دولت و حکومت. ششم اتحادیه‌ها و سندیکاهای کارگری مستقل از دولت و حکومت.

هر چند مواردی که در چارچوب پلورالیسم در جامعه اجرایی می‌شوند بسیار بیشتر از این شش مورد هستند اما همین شش مورد دارای توانایی و قابلیت شکل‌دهی جامعه باز هستند و خواهند توانست از زیرساخت‌های جامعه باز در برابر تهدیدهای سیاست‌مداران تمامیت خواه و دیکتاتورمآب نگه داری کنند.*

*نویسنده: قیصر کللی